

JAARVERSLAG
2013

Indisch Herinneringscentrum

BRONBEEK

**INDISCH GEHEUGEN
VOOR DE TOEKOMST**

Tekst: Mercita Coroneel, Amsterdam
Eindredactie: Indisch Herinneringscentrum
Vormgeving: Janita Sassen, Amersfoort

Indisch Herinneringscentrum
 Landgoed Bronbeek
 Velperweg 147
 6824 MB Arnhem
 T: 026 363 91 03
 W: www.indischherinneringscentrum.nl
www.werldexpress.nl
www.indieinoorlog.nl
www.hetverhaalvanindie.com

hetverhaalvanindie.com
indieinoorlog.nl
werldexpress.nl

 www.facebook.com/IndischHC
 [@IndischHC](https://twitter.com/IndischHC)

© 2014, Indisch Herinneringscentrum, Arnhem

Het overnemen en vermenigvuldigen van de inhoud is slechts toegestaan met bronvermelding en na schriftelijke toestemming van de redactie.

Inhoud

Inleiding	4
Educatie & voorlichting	6
Podiumactiviteiten	12
Samenwerking	18
Organisatie	24
Staat van baten en lasten over 2013	26

Inleiding

HET INDISCH HERINNERINGSCENTRUM is het Indisch geheugen voor de toekomst. Het houdt de herinnering levend aan de gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederlands-Indië en de daaropvolgende dekolonisatie. Deze hadden een grote impact op de levens van Indische Nederlanders. Het Indisch Herinneringscentrum is het vierde nationale herinneringscentrum in Nederland waar de Tweede Wereldoorlog wordt herdacht. De andere drie centra zijn: Kamp Westerbork, Nationaal Monument Kamp Vught en Nationaal Monument Kamp Amersfoort. Het Indisch Herinneringscentrum geeft het verhaal van de Indische gemeenschap door aan jongeren en volwassenen via educatie en voorlichting. De vaste publiekspresentatie *Het Verhaal van Indië* in Museum Bronbeek vormt een belangrijk onderdeel in deze missie.

Het jaar 2013 stond voor het Indisch Herinneringscentrum in het teken van zowel het initiëren van nieuwe projecten als het verdiepen en vernieuwen van reguliere activiteiten. Het Indisch Herinneringscentrum heeft met beide handen de digitale ontwikkelingen aangegrepen om oude verhalen in een nieuw digitaal jasje te steken. Vooral op educatief terrein heeft het Indisch Herinneringscentrum nieuwe wegen ingeslagen door bijvoorbeeld het (laten) ontwikkelen van een iPad-applicatie voor het Indische verhaal: *Code-R*. *Code-R* is een project van de Anne Frank Stichting waarbij bijzondere oorlogsverhalen verteld worden. Het Indisch Herinneringscentrum nam het Indische verhaal voor zijn rekening. Er is een start gemaakt om van de geschiedenis van Nederlands-Indië een mobiele en interactieve tentoonstelling te maken: *de Wereld Express*. Een trailer zal vanaf de tweede helft van 2014 specifieke locaties aandoen op aanvraag van plaatselijke organisaties.

De Tijdmachine met een online toepassing op Facebook is een andere innovatieve manier waarmee het Indisch Herinneringscentrum jongeren kennis wil laten maken met de Indische geschiedenis. *De Tijdmachine* ziet eruit als een pasfotocabine en brengt de jongeren van nu terug naar de tijd van Nederlands-Indië.

Het vergroten van de zichtbaarheid van het Indisch Herinneringscentrum als digitaal (inter)nationaal kennisplatform was een andere rode draad in 2013. Hiertoe heeft het Indisch Herinneringscentrum de restyling van het webportaal Indië in oorlog en de corporate website ter hand genomen. Het Indisch

Herinneringscentrum-eigenaarschap van de website hetverhaalvanindie.com en het webportaal indieinoorlog.nl is hiermee expliciet geworden.

Ook in de voorlichting spelen de digitale mogelijkheden een rol. Het Indisch Herinneringscentrum besloot om sociale media in te zetten als communicatiemiddel voor nieuwe binding met een breder publiek, professionals en organisaties. Het Indisch Herinneringscentrum opende een Facebook- en een Twitteraccount die onder meer tot een toename hebben geleid van het websitebezoek.

Het contact met de doelgroep, belangstellenden en professionals komt vooral tot stand in de podiumactiviteiten die het Indisch Herinneringscentrum organiseert samen met andere (lokale) partijen. De uiteenlopende themabijeenkomsten zijn ook dit jaar succesvol verlopen en goed bezocht. Een van de hoogtepunten in 2013 was het project dat het Indisch Herinneringscentrum samen met Stichting Herdenking Birma-Siam Spoorweg en Pakan Baroe Spoorweg (SHBSS) uitvoerde. In 2013 werd het gereedkomen van de Birma-Siam spoorlijn 70 jaar geleden herdacht. De Japanners maakten bij de aanleg van deze 'dodenspoorlijn' gebruik van dwangarbeid wat velen het leven kostte. SHBSS en het Indisch Herinneringscentrum organiseerden in het kader van de herdenking een Pelgrimsreis naar Thailand, de conferentie *Lessen voor de Toekomst: 70 jaar Birma-Siam Spoorweg* en lieten de documentaire *Spoor van 100.000 doden* maken.

De samenwerking met diverse andere organisaties is in 2013 überhaupt op een hoger plan gekomen. Zo sloot het Indisch Herinneringscentrum met Stichting Herdenking 15 augustus 1945 een convenant waarin de intensievere samenwerking voor de komende 3 jaren is neergelegd. Met het Nationaal Comité 4 en 5 mei is sprake van een regelmatige overlegstructuur.

Het Indisch Herinneringscentrum en het Koninklijk Tehuis voor Oud Militairen en Museum (KTOMMB) hebben in 2013 hun samenwerking verstevigd en er is overleg gevoerd over een langetermijnvisie op Landgoed Bronbeek. Met de verbouwing van de entree van Museum Bronbeek tot een ruime plek met een winkel en een eet- en drinkgelegenheid past het museum zich aan de hedendaagse verwachting van de bezoeker aan.

Het aantreden van een nieuwe commandant bij het KTOMMB luidt een nieuwe fase in, in de samenwerking tussen beide organisaties.

Educatie & voorlichting

1

Educatie is een terrein waar innovatie van belang is wanneer je jongeren wilt bereiken. De technologische ontwikkelingen bieden nieuwe kansen om ook het verhaal van Indië op een andere manier te vertellen. Het Indisch Herinneringscentrum heeft daar in 2013 actief gebruik van gemaakt. Een aantal voorbeelden.

Het Indisch Herinneringscentrum nam deel aan het project *Code-R* van de Anne Frank Stichting: een iPad-applicatie waarin jongeren oorlogsverhalen vertellen. Het Indisch Herinneringscentrum nam het Indische deel voor zijn rekening. De educatieve game *On The Ground Reporter Indonesië* is een andere manier waarmee het Indisch Herinneringscentrum aansluiting zoekt bij de nieuwe digitale generatie i.c. mbo-jongeren. De game is eind 2014 beschikbaar. Het project de *Tijdmachine* blijkt een succesvolle manier om jongeren te interesseren voor de Indische geschiedenis. De interactieve tijdmachine ziet eruit als een fotocabine waarin de jongere aan de hand wordt genomen door een Indonesische jongere op een videoscherm. In 2013 is ook een start gemaakt met de ontwikkeling van de interactieve en mobiele tentoonstelling *Wereld Express*: een veelkleurige trailer zal tussen 2014 – 2016 diverse locaties in Nederland aandoen.

Een bijzonder initiatief was het maken van de eerste Nederlandse documentaire over de Birma-Siam spoorweg: *Spoor van 100.000 doden*. De documentaire maakte onderdeel uit van het grotere project dat het Indisch Herinneringscentrum samen met Stichting Herdenking Birma-Siam Spoorweg en Pakan Baroe Spoorweg (SHBSS) uitvoerde om 70 jaar Birma-Siam spoorweg te gedenken.

Het Verhaal van Indië is de vaste publiekspresentatie van het Indisch Herinneringscentrum en Museum Bronbeek en de hoofdpijler van het Indisch Herinneringscentrum wanneer het gaat om educatie & voorlichting. Het bezoekersaantal nam dit jaar met 9% toe. In 2013 is de digitale museumtour online gegaan zowel in de Nederlandse als de Engelse taal.

Het stripboek *De Terugkeer* vormt een ander vast communicatiemiddel voor het Indisch Herinneringscentrum. De *Terugkeer* is in 2013 aan de 1.078 bibliotheekfilialen in Nederland verzonden.

WERELD EXPRESS

Het Indische verhaal komt naar de bezoekers toe! Op 1 september 2013 is het Indisch Herinneringscentrum in samenwerking met Stichting Vredeseducatie gestart met het ontwerp en de productie van de interactieve en mobiele tentoonstelling *Wereld Express* (eerdere werktitel 'Indië Express'), gebouwd in een trailer. Deze tentoonstelling verhaalt niet alleen op een vernieuwende en activerende manier over de geschiedenis van Nederlands-Indië, maar besteedt ook aandacht aan actuele thema's als vooroordelen, conflicten en herdenken. De keuze voor de naam *Wereld Express* voor de tentoonstelling weerspiegelt de bredere invalshoek.

De kleurrijk uitzijende 12 meter lange trailer zal uiteenlopende locaties aandoen. Op deze nieuwe wijze wil het Indisch Herinneringscentrum de geschiedenis over Nederlands-Indië laagdrempeliger maken voor zowel jonge als volwassen bezoekers. Scholen, musea, bibliotheken en andere geïnteresseerde instellingen kunnen de Wereld Express huren. Het Indisch Herinneringscentrum zal samenwerken met lokale organisaties, die hun eigen netwerk benaderen om de tentoonstelling te bezoeken. Een project- en een adviesgroep hielden zich in het najaar van 2013 bezig met het conceptontwerp van de Wereld Express. De Wereld Express wordt ontwikkeld met financiële steun van het Nationaal Comité 4 en 5 mei, het vfonds, SNS REAAL Fonds en VSBfonds.

HET VERHAAL VAN INDIË

Het Verhaal van Indië is de titel van de vaste publiekspresentatie van het Indisch Herinneringscentrum. Deze overzichtstentoonstelling geeft een beeld van de 350-jarige geschiedenis van Nederlands-Indië. De nadruk ligt op de Tweede Wereldoorlog, het dekolonisatieproces en de gevolgen daarvan voor de Indische gemeenschap. De tentoonstelling is een gezamenlijk initiatief van het Indisch Herinneringscentrum en Museum Bronbeek en is te zien op Landgoed Bronbeek in Arnhem. Het aantal bezoekers aan de vaste tentoonstelling nam in 2013 met 9% toe tot 28.152 bezoekers. De stijging is vooral te danken aan het hoge aantal bezoekers met een museumjaarkaart. Het aantal jongeren dat het museum bezoekt is nagenoeg gelijk gebleven.

De digitale museumtour Het Verhaal Van Indië is op 5 februari 2013 online gegaan. Een maand later is daar de Engelse vertaling aan toegevoegd.

De digitale tour geeft de bezoeker het gevoel alsof hij zelf door het museum loopt. Hij kan met muisklikken door de ruimten navigeren. Via het klikken op iconen is het mogelijk om aanvullende tekstuele, audiovisuele of auditieve informatie op te roepen. In het gastenboek kunnen bezoekers laten weten wat zij onder 'Indisch' verstaan of een reactie op de tour geven.

De tour is geschikt voor educatieve doeleinden en voor belangstellenden die niet in staat zijn om de vaste presentatie op Landgoed Bronbeek te bezoeken. Een belangrijke doelgroep is de Indische gemeenschap in Australië, Canada en Amerika.

Het aantal unieke bezoekers aan de *website het verhaalvanindie.com* is in 2013 met ruim 61% toegenomen ten opzichte van 2012. De groei van het aantal websitebezoekers is grotendeels te danken aan de digitale museumtour die begin 2013 is toegevoegd aan de site. Bovendien is de zichtbaarheid van hetverhaalvanindie.com vergroot door de banner die is toegevoegd op de startpagina van de website van het Indisch Herinneringscentrum. Op educatiegebied hebben het Koninklijk Tehuis voor Oud Militairen en Museum (KTOMMB) en het Indisch Herinneringscentrum de handen ineen geslagen om het Nederlands-Indië verhaal verder voor het voetlicht te brengen. Ze ontwikkelden samen een nieuwe *educatieve folder* voor de publiekspresentatie *Het Verhaal van Indië*. De folder geeft

informatie over de aangeboden activiteiten en rondleidingen.

Op 8 november 2013 hebben beide organisaties een gezamenlijke stand bemand op de didactiekconferentie van de Vereniging van Geschiedenisdocenten in Nederland. Met deze deelname willen het Indisch Herinneringscentrum en KTOMMB *Het Verhaal van Indië* bredere bekendheid geven onder docenten.

TWEDE WERELDOORLOG TIJDMACHINE

Het project *De Tweede Wereldoorlog Tijdmachine* van Upact en het Indisch Herinneringscentrum ging begin 2013 van start. In korte tijd is daarna samen met Upact en Rhinofly een interactieve 'tijdmachine' ontwikkeld en gebouwd met een bijbehorende online applicatie. Het Indisch Herinneringscentrum was de inhoudelijke adviseur. Met *de Tijdmachine* willen zowel Upact als het Indisch Herinneringscentrum jongeren bewust maken van de oorzaken en gevolgen van conflicten en hen inspireren om bij te dragen aan het bevorderen van vrede. *De Tijdmachine* ziet eruit als een pasfotocabine en brengt de jongeren van nu terug naar de tijd van Nederlands-Indië. De bezoeker in *de Tijdmachine* ontdekt samen met Amir, een Indonesiër, hoe het is om als 16-jarige te leven in Nederlands-Indië tijdens de Tweede Wereldoorlog. De bezoeker krijgt foto's van Amir te zien en beantwoordt vragen als: kies jij voor boerenkool of voor nasi goreng? De antwoorden worden vastgelegd en via een foto geprint. Hierop staat een unieke url waarmee de bezoeker het verhaal van de hoofdrolspelers, waar zijn foto onderdeel van is geworden, op Facebook verder kan lezen. Voordat *de Tijdmachine* werd gelanceerd op het Bevrijdingsfestival in Utrecht, is hij getest op een middelbare school en op een fotobeurs. De Tijdmachine is enthousiast ontvangen. De tijdcabine stond ook bij de Indisch Herinneringscentrum-stand op de Tong Tong Fair en is daarna verplaatst naar museum Bronbeek als onderdeel van de vaste publiekspresentatie, waar hij eveneens veel publiek trekt.

APP CODE-R

In de app *Code-Respond (Code-R)* presenteren 5 jongeren elk een bijzonder oorlogsverhaal waarin keuzes en dilemma's centraal staan. De iPad-applicatie gebruikt de vorm van een e-magazine. Het Indisch Herinneringscentrum nam daarin het Indië-katern voor zijn rekening. In dit gedeelte vertelt de 17-jarige Esmée te Velde haar familieverhaal, aangevuld met foto's en filmpjes. Jongeren vertellen naar aanleiding van dit verhaal wat zij vinden van oorlog, verzet, mensenrechten en herdenken. Op het bijbehorende online platform code-r.org kunnen de jongeren verder praten over deze onderwerpen.

De applicatie is getest in een workshop voor docenten. Tijdens de workshop leerden docenten om de dilemma's in persoonlijke oorlogsverhalen toe te passen in de les. Code-R is tot stand gekomen met subsidie van het Nationaal Comité 4 en 5 mei aan de Anne Frank Stichting (AFS) voor een project in samenwerking met het Indisch Herinneringscentrum met als doel de ontwikkeling van digitale lessen voor

scholieren in het primair en voortgezet onderwijs. Dit gebeurde aan de hand van de educatieve stripverhalen De Ontdekking, De Zoektocht en De Terugkeer.

De AFS heeft de app Code-R ontwikkeld. Het deel over Nederlands-Indië is op 15 augustus gelanceerd. Het Indisch Herinneringscentrum heeft de iPad-applicatie via Facebook en Twitter gepromoot.

ON THE GROUND REPORTER INDONESIË

De educatieve game *On The Ground Reporter* Indonesië vertelt het familieverhaal van een Indische jongere in Nederland. In de game ontdekt de speler zijn of haar familieverhaal in Nederlands-Indië. Daarna gaat hij of zij naar Indonesië om het verhaal te onderzoeken en zelf aan de slag te gaan met de informatie die in Indonesië te vinden is. De game maakt deel uit van de educatieve gameserie *On The Ground Reporter* van Butch & Sundance Media. De serie brengt complexe vraagstukken als mediawijsheid en burgerschap op een toegankelijke en uitdagende manier in de belevingswereld van jongeren. De games zijn gemaakt voor het mbo, maar worden ook gebruikt in het voortgezet onderwijs en opleidingen journalistiek. Ze zijn handig voor de docent, leuk voor de leerling en goed voor het onderwijs. Voor de ontwikkeling van het deel over Indonesië zocht Butch & Sundance Media de samenwerking met het Indisch Herinneringscentrum.

Het SNS REAAL Fonds honoreerde een aanvraag van Butch & Sundance Media voor een Indonesië-aflevering. Een aanvullende Indisch Herinneringscentrum subsidieaanvraag is niet toegekend. De game wordt eind 2014 gelanceerd.

DOCUMENTAIRE OVER BIRMA-SIAM SPOORWEG: SPOOR VAN 100.000 DODEN

In 2013 was het 70 jaar geleden dat de Birma-Siam spoorlijn gereed kwam. De Japanners legden de 415 kilometer lange 'dodenspoorlijn' tijdens de Tweede Wereldoorlog aan om Birma te kunnen bevoorraden. De spoorweg werd tussen september 1942 en december 1943 in 16 maanden tijd aangelegd, waarbij de Japanners op grote schaal gebruikmaakten van dwangarbeid. Tijdens de aanleg stierven per dag gemiddeld 75 arbeiders, vandaar de uitdrukking: onder elke biels ligt een dode. Ongeveer 100.000 Thaise, Indonesische, Birmese en Maleisische dwangarbeiders kwamen om, evenals 15.000 westerse krijgsgevangenen. Onder hen bijna 3.000 Nederlanders.

Het Indisch Herinneringscentrum heeft in 2013 een aanvulling op de instellings-subsidie ontvangen van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport voor de productie van een documentaire over de Birma-Siam spoorlijn. Stichting Herdenking Birma-Siam Spoorweg en Pakan Baroe Spoorweg (SHBSS) droeg bij aan de productiekosten.

Twan Spierts, een jonge documentairemaker (maker van o.a. *Terug naar Linggajati*) heeft de documentaire getiteld *Spoor van 100.000 doden* geproduceerd. Het

driekoppige filmteam nam deel aan de pelgrimsreis (p. 16) naar Thailand om op locatie de veteranen en andere betrokkenen te interviewen. Spierts: 'Heel indrukwekkend, al die emoties die los kwamen bij de veteranen en hun nabestaanden tijdens het maken van de docu.'

De opnames in Thailand zijn aangevuld met animaties en historische beelden. Op deze wijze levert deze documentaire een uniek kijkje in de geschiedenis op. De scènes in de documentaire maken een koppeling tussen heden (de reis, de huidige spoorweg) en verleden (de verhalen van de veteranen en historische beelden). Spoor van 100.000 doden is de eerste Nederlandse documentaire over Nederlandse krijgsgevangenen aan de Birma-Siam spoorweg. De première vond plaats tijdens de Birma-Siam conferentie op 12 december 2013 (p. 12). Spoor van *100.000 doden* wordt op dvd uitgebracht en zal ingezet worden bij verschillende voorlichtingsactiviteiten van het Indisch Herinneringscentrum. De vertoning vergroot de kennis over de Birma-Siam Spoorweg en draagt tegelijkertijd bij aan de naamsbekendheid van het Indisch Herinneringscentrum.

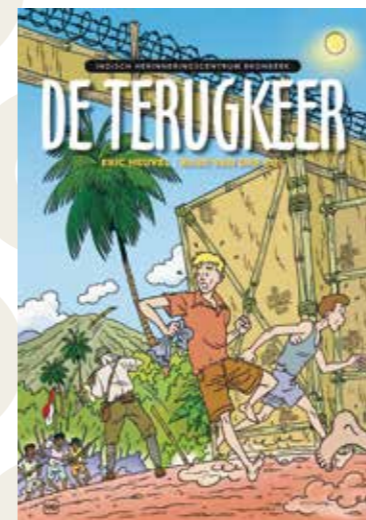
NIEUW LESMATERIAAL BIJ FILM ARIGATO

Het Indisch Herinneringscentrum maakte samen met Movies That Matter, een Amnesty International-organisatie, lesmateriaal bij de korte film Arigato. Arigato vertelt het verhaal van een Indische oma, die tijdens een stranddag met kleindochter Toet plotseling een Japans gezin ontmoet. Hierdoor komen de herinneringen aan de oorlogstijd in Nederlands-Indië naar boven. Door de troostende reactie van Toet en het verzoenende gebaar van het Japanse jongetje is oma in staat haar verdriet te delen en een eerste stap te zetten naar vergeving. Scenariste Sandra Beerends liet zich voor dit verhaal inspireren door het oorlogsverleden van haar moeder. Het lesmateriaal is geschikt voor zowel leerlingen van het vmbo, als voor havo/vwo. Uitgebreider lesmateriaal is beschikbaar in de vorm van verdiepingsopdrachten voor de vakken maatschappijleer en geschiedenis. De lesbrief heeft betrekking op het oorlogsverleden van Nederlands-Indië (Indonesië) en brengt thema's aan de orde als vergeven, mensenrechten en herdenken. Het lesmateriaal is gratis te downloaden via moviesthatmatter.nl/educatie/lesmateriaal/voorbeelden_lesmateriaal. De NOS heeft *Arigato* uitgezonden tijdens de uitzending van de Indië-herdenking.

STRIP DE TERUGKEER IN BIBLIOTHEKEN

In 2010 werden 200.000 exemplaren van het stripboek *De Terugkeer* als 'Nationaal Geschenk' verstuurd naar middelbare scholen in heel Nederland. Dit jaar stuurde het Indisch Herinneringscentrum de 1.078 bibliotheekvestigingen in Nederland een exemplaar van *De Terugkeer* toe. Het Indisch Herinneringscentrum gaf in een begeleidende brief aan dat het Indisch Herinneringscentrum het van belang vindt dat het stripboek voor iedereen in alle bibliotheken te lezen is.

In 2013 kreeg bovendien de boekhandelseditie van *De Terugkeer* (hardcover zonder het educatieve gedeelte) een derde druk.

Podiumactiviteiten

De zichtbaarheid van het Indisch Herinneringscentrum in het publieke veld is belangrijk. Zeker de podiumactiviteiten waarbij het Indisch Herinneringscentrum de doelgroepen en geïnteresseerden ontmoet, dragen hieraan bij. Dit jaar was het Indisch Herinneringscentrum weer met een stand aanwezig op de Tong Tong Fair in Den Haag en is er een Vriendendag georganiseerd.

De verschillende themabijeenkomsten zijn goed bezocht. De bijeenkomst *Gedeeld verleden, gedeelde verhalen: de repatriëring uit Nederlands-Indië* trok 160 bezoekers en de conferentie *Lessen voor de Toekomst: 70 jaar Birma-Siam spoorweg* ruim 200. In 2013 is in de gemeente Ede de aftrap gedaan voor de reeks *Herinneren en verbinden* waarin de komst en de inburgering van Indische en Molukse Nederlanders in kleine gemeenten centraal staan. Het evenement trok 165 bezoekers. Samen met de Stichting Herdenking 15 augustus 1945 is in het Museon in Den Haag de dag *Gedeeld Verleden, Gedeelde Toekomst: naoorlogse verhalen over Nederland* georganiseerd (ruim 100 bezoekers). Molukse en Indische Nederlanders deelden herinneringen met elkaar. Ze zijn wat ongerust: 'Het lijkt alsof we anno 2013 opnieuw moeten vertellen wie we zijn en waar we vandaan komen.'

GEDEELD VERLEDEN, GEDEELDE VERHALEN: REPATRIËRING UIT INDIË

De 4 herinneringscentra, het Indisch Herinneringscentrum, Kamp Westerbork, Nationaal Monument Kamp Vught en Nationaal Monument Kamp Amersfoort hebben samen op 21 maart 2013 op 4 plaatsen onder de noemer *Gedeeld verleden, gedeelde verhalen* de repatriëring uit Nederlands-Indië herdacht.

Na de Tweede Wereldoorlog verruilden vele Indische Nederlanders en Molukkers noodgedwongen het tropische Nederlands-Indië voor het koude Nederland. Welke verhalen delen zij? Wat hebben zij meegemaakt? Het Indisch Herinneringscentrum hield op Landgoed Bronbeek een bijeenkomst. Griselda Molemans (*Opgevangen in andijvelucht*), Sylvia Pessireron (*De verzwegen soldaat*) en Pauline Slot (*Soerabaja*) vertelden op betrokken wijze over deze repatriëring. Persoonlijke geschiedenissen van gezinnen passeerden de revue. De verhalen van de 3 auteurs lieten zien hoe divers de Indische gemeenschap is en hoeveel verschillende familie verhalen er bestaan. Host was Wim Manuhutu en een duo zorgde voor de muzikale omlijsting. Het Indisch Herinneringscentrum ontving van Sylvia Pessireron het eerste exemplaar van het boek *Dari mana datang... dari Vossenbosch sampé Wierden* (Waar kom je vandaan... van Vossenbosch tot Wierden).

Er namen in totaal 160 personen deel aan het programma dat na afloop veel positieve reacties ontving.

PROGRAMMA, TENTOONSTELLING EN DOCU HERINNEREN EN VERBINDEN IN EDE

Hoe komt de gemeente Ede eigenlijk aan haar Indische en Molukse gemeenschap? Die vraag werd beantwoord in het programma *Herinneren en verbinden*, de komst en inburgering van de Indische en Molukse gemeenschap in de gemeente Ede dat het Indisch Herinneringscentrum op 14 april 2013 organiseerde samen met Leidelmeijer Historisch Onderzoek, lokale Indische en Molukse organisaties en met financiële steun van het Delafonds en de gemeente Ede. Tijdens het evenement stond de herinnering centraal aan hun komst, opvang en inburgering in de gemeente Ede en de overdracht van deze herinnering aan jongere generaties en de Edese bevolking. Via drie-generatiegesprekken, lezingen, workshops, theater en film is er invulling gegeven aan het thema.

Het programma in Ede is de eerste in een reeks bijeenkomsten die het Indisch Herinneringscentrum wil organiseren met als thema herinneren en verbinden over de opvang en inburgering van Indische Nederlanders in kleinere gemeentes. Vanaf 13 juli 2013 tot 4 januari 2014 (na verlenging) was in het kader van dit programma ook de tentoonstelling *Herinneren en Verbinden* te zien in Museum Oud-Lunteren in Lunteren. De tentoonstelling liet zien hoe de Indische en Molukse gemeenschap in Lunteren, Bennekom en Ede zijn terechtgekomen. Een beeld wordt geschetst van de politieke ontwikkelingen in voormalig Nederlands-Indië tussen 1940-1965 die uiteindelijk hebben geleid tot de komst van Indische en Molukse mensen naar Nederland. De tentoonstelling zoomt vervolgens in op de lokale opvang van deze groepen.

Verder is de documentaire *Herinneringen voor de toekomst* gemaakt waarin verschillende Edenaren aan het woord komen over de komst en inburgering van Indische en Molukse gezinnen in Ede. De documentaire kon gemaakt worden dankzij een bijdrage van het Coöperatiefonds Rabobank Vallei en Rijn.

TONG TONG FAIR

Het Indisch Herinneringscentrum stond van 22 mei tot 2 juni 2013 op de jaarlijkse Tong Tong Fair in Den Haag, het grootste Indische culturele evenement in Nederland. In de stand van het Indisch Herinneringscentrum stond dit jaar ook *de Tijdmachine* die het verhaal van Nederlands-Indië op een nieuwe manier onder de aandacht brengt. De tijdmachine bleek een ware trekpleister en is druk bezocht. Een groep van 14 vrijwilligers zorgde voor de bemensing van de stand. Shelly Lapré verzorgde namens het Indisch Herinneringscentrum 3 workshops familieherinneringen. Deelnemers konden met meegenomen oude familiefoto's en/of fotokopietjes creatief aan het werk.

GEDEELD VERLEDEN, GEDEELDE TOEKOMST

Op 21 juni 2013 presenteerden Wim Brands en Rocky Tuhuteru in het Museon in Den Haag de themabijeenkomst *Gedeeld Verleden, Gedeelde Toekomst: naoorlogse*

verhalen over Nederland. De bijeenkomst was een initiatief van het Indisch Herinneringscentrum en de stichting Herdenking 15 augustus 1945. De dag werd mede mogelijk gemaakt door het vfonds en de Nationale Postcode Loterij. Molukse en Indische Nederlanders deelden herinneringen met elkaar en blikten terug op hun komst naar Nederland. Ze maken zich zorgen om de afgenomen kennis over het Indische verleden. 'Het lijkt alsof we anno 2013 opnieuw moeten vertellen wie we zijn en waar we vandaan komen.' Te gast was onder anderen Paul Salakory, opgegroeid in een Moluks woonoord in Twente. Hij herinnert zich: 'Aan het einde van de jaren zestig hadden we Nederland wel ontdekt. We kochten hippe schoenen in Rotterdam en daarmee werden we trendsetters in Almelo. En de zaterdagamateervoetbalvereniging van Wierden wilde maar al te graag Molukse voetballers. Omdat we goed waren. En zij zagen daar natuurlijk ook hun eigen belang in. Dus waren we welkom.'

Verder bogen verschillende publicisten en journalisten zich over de vraag: is de kennis en het begrip voor Indische Nederlanders toegenomen door alle publicaties? NRC-journalist in ruste Peter Schumacher die publiceerde over de gevolgen van de dekolonisatie van Nederlands-Indië, trekt een zuinige conclusie: ondanks dat er veel geschreven is over Nederlands-Indische kwesties heeft dit slechts in geringe mate tot een genuanceerde beeldvorming geleid.

De nieuwe generaties kwamen eveneens aan bod. Drie Indische en Molukse jongeren spraken over de toekomst van herdenken. Het blijft belangrijk om samen stil te staan bij de Indische geschiedenis, verklaarden ze, maar ze vonden wel dat de herdenking toegankelijker moest worden door bijvoorbeeld het gebruik van theater en muziek. Ton Heerts, directeur van het vfonds, gaf het belang van de bijeenkomst aan: 'Deze themabijeenkomst koppelt het verleden met het heden waardoor mensen zelf ontdekken hoe belangrijk vrede en vrijheid zijn. En nog belangrijker wat ze er zelf aan kunnen doen.' Het evenement trok 165 bezoekers.

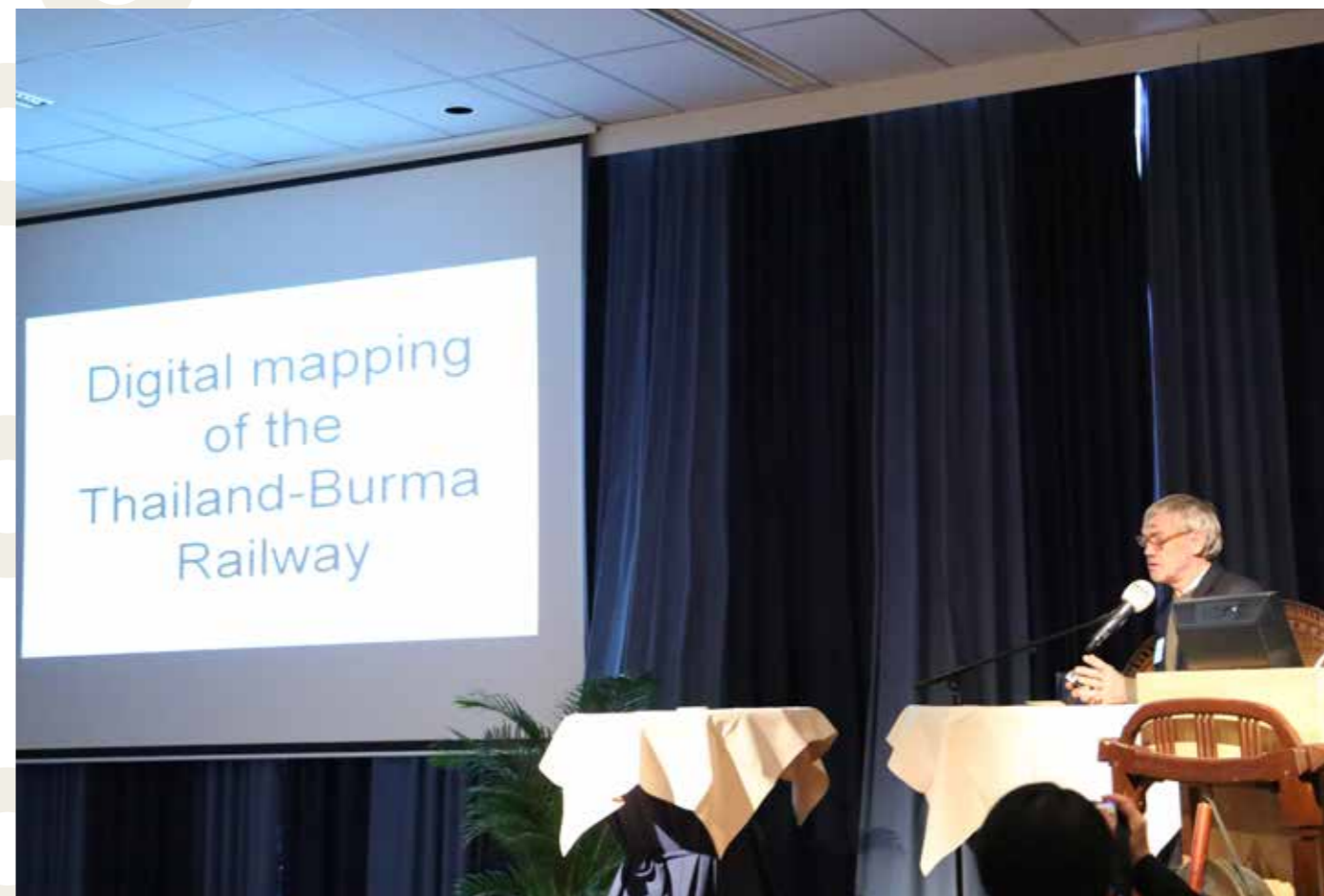
VRIENDENDAG

Een gezelschap van ongeveer 20 personen bezocht de Vriendendag. De vrienden kregen een divers programma aangeboden. Fridus Steijlen, senior onderzoeker bij het KITLV, vertelde over postkoloniale monumenten en herdenken en Connie Süverkropp werd samen met haar zus geïnterviewd over hun ervaringen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Johan Teeuwissen van de Oorlogsgravenstichting besteedde aandacht aan de totstandkoming van de erevelden in Indonesië. De vrienden van het Indisch Herinneringscentrum maakten tot slot een rondgang langs de monumenten en bezochten de Sawah Belanda. De dag kreeg positieve respons.

CONFERENTIE LESSEN VOOR DE TOEKOMST:

70 JAAR BIRMA-SIAM SPOORWEG

Op 12 december 2013 is op Landgoed Bronbeek de conferentie *Lessen voor de Toekomst: 70 jaar Birma-Siam spoorweg* gehouden. Meer dan 200 deelnemers

bezochten de conferentie. In de ochtend is een expertmeeting gehouden, waarin de informatie-uitwisseling tussen deskundigen en geïnteresseerden centraal stond. De aanwezigen waren in principe bereid om de informatie met elkaar te delen en toegankelijk te maken. In de middag vond het plenaire gedeelte plaats van de conferentie met als gastheer Wim Manuhutu. Lezingen zijn verzorgd door Rod Beattie (oprichter/directeur Thailand-Burma Railway Centre), Bruni Adler (schrijfster/journaliste), Joke van Grootheest (conservator Museon) en Aiko Utsumi (hoogleraar Universiteit van Tokio) met een videoboodschap die ingeleid werd door Kaori Maekawa (voorzitter Stichting Oorlogsgetroffenen in de Oost). Van Grootheest gaf bijvoorbeeld een presentatie over entertainment in de kampen tijdens de Japanse bezetting en Utsumi gaf via een videoverbinding een toelichting op het krijgsgevangenenbeleid van de Japanners tijdens de Tweede Wereldoorlog. Na afloop van de gemeenschappelijke sessie kon het publiek kiezen uit de première van de documentaire *Spoor van 100.000 doden*, gevolgd door een jongerenforum óf de voortgezette expertmeeting. In het jongerenforum sprak de jongere generatie over de rol van de 'dodenspoorweg' in hun werk. Dit gebeurde bij monde van Twan Spierts (journalist/documentairemaker), Monique Verhoeckx (beeldend kunstenaar/filmmaker), Raoul Kramer (beeldend kunstenaar/fotograaf) en Margot Straathof (student).

Samenwerking

3

Het Indisch Herinneringscentrum heeft samenwerking met landelijke en lokale organisaties hoog in het vaandel staan. Het verheugt het Indisch Herinneringscentrum dan ook dat een convenant met de Stichting Herdenking 15 Augustus 1945 is gesloten voor een meerjarige samenwerking. De samenwerking met het Koninklijk Tehuis voor Oud Militairen en Museum is versterkt en een *business case* is opgesteld waarin de samenwerking met de verschillende organisaties op Landgoed Bronbeek centraal staat. Met Museum Bronbeek is het Indisch Herinneringscentrum in overleg over een verbouwing van de entree van Museum Bronbeek tot een ruimte met een winkel en eet- en drinkgelegenheid.

Tot slot neemt het Indisch Herinneringscentrum deel aan regelmatige advies- en overlegstructuren van het Nationaal Comité 4 en 5 mei (NC). De beoogde samenwerking met Stichting Herdenking 15 Augustus 1945 impliceert een verdergaande samenwerking met het NC. Het NC is belast met de ondersteuning van de herdenking op 15 augustus.

HET KONINKLIJK TEHUIS VOOR OUD MILITAIRES EN MUSEUM BRONBEEK (KTOMMB)

Het Indisch Herinneringscentrum en het Koninklijk Tehuis voor Oud Militairen en Museum Bronbeek (KTOMMB) hebben dit jaar hun samenwerking versterkt en er is overleg gevoerd over een langetermijnvisie op het landgoed. Het Indisch Herinneringscentrum kan nu gebruik maken van bepaalde faciliteiten van het KTOMMB voor vergadering en ontvangst van speciale gasten. Bij de ingang van het landgoed zijn banieren van het Indisch Herinneringscentrum en de publiekspresentatie *Het Verhaal van Indië* geplaatst.

In de maand juni is gestart met de verbouwingsplannen van de vergaderzaal en de winkel tot één uitnodigende ruimte met een winkel en eet-en-drinkgelegenheid. De verbouwingsplannen van de Indische zaal zijn eveneens ter hand genomen.

IDEA, een netwerk van reserveofficieren, heeft een *business case* opgesteld voor Bronbeek, waarbij alle partijen op het landgoed betrokken worden (KTOMMB, Indisch Herinneringscentrum, Kumpulan, Stichting Vrienden van Bronbeek). De *business case* heeft als uitgangspunt hoe de partijen op het landgoed een optimaal rendement kunnen halen uit hun samenwerking. In januari 2014 is het startsein gegeven voor de uitvoering van de *business case* door IDEA.

In 2013 vond een wisseling van de wacht plaats bij het KTOMMB. Kolonel Noordanus droeg het commando over aan kolonel Duifer. Met kolonel Duifer is een nieuwe start gemaakt in de samenwerking met het KTOMMB.

STICHTING HERDENKING 15 AUGUSTUS 1945

Het regelmatige overleg tussen Stichting Herdenking 15 Augustus 1945 en het Indisch Herinneringscentrum heeft geleid tot een subsidieaanvraag bij het vfonds voor de samenwerking van beide organisaties in de komende 3 jaar vanaf 2014. Zo wordt het secretariaat van de Stichting Herdenking ondergebracht bij het Indisch Herinneringscentrum. Het Indisch Herinneringscentrum en Stichting Herdenking 15 Augustus 1945 werken samen in de organisatie van het herinneringsdeel (in de ochtend en na de herdenkingsplechtigheid in de middag) van de Indië-herdenking en de randprogrammering. De samenwerking is in december 2013 officieel in een convenant vastgelegd.

De twee organisaties realiseerden samen eerder in 2013 met succes de themabijeenkomst *Gedeeld Verleden, Gedeelde Toekomst: naoorlogse verhalen over Nederland* in het Museon in Den Haag (p.11).

NATIONAAL COMITÉ 4 EN 5 MEI: DE TWEDE WERELDOORLOG IN 100 VOORWERPEN

Het Indisch Herinneringscentrum is deelnemer aan de tentoonstelling De Tweede Wereldoorlog in 100 voorwerpen. Het Indisch Herinneringscentrum bracht als bijdrage aan de tentoonstelling de blouse van Helen Lotichius-Sokolovski in. Lotichius-Sokolovski was geïnterneerd in het Japanse vrouwenkamp Banjoebiroe 10. Zij borduurde deze blouse gedurende haar verblijf in het kamp. Op de blouse staan ook handtekeningen van kampgenoten. Het was een verjaardagscadeau voor het Nederlandse kamphoofd in 1944.

Aan de *Tweede Wereldoorlog in 100 voorwerpen* nemen 23 musea deel. Organisator is het Nationaal Comité 4 en 5 mei (NC), in samenwerking met de Stichting Musea en herinneringscentra. Het project bestaat uit 3 onderdelen: een digitaal museumoverzicht op tweedewereldoorlog.nl waarin het Indisch Herinneringscentrum/Bronbeek wordt vermeld met *Het Verhaal van Indië*, een digitale teaser met 10 voorwerpen in de maanden maart en april als opmaat tot het derde onderdeel, de fysieke tentoonstelling. De Tweede Wereldoorlog in 100 voorwerpen is op 4 februari 2014 officieel geopend door Koning Willem Alexander in de Kunsthal in Rotterdam.

De samenwerking tussen het Indisch Herinneringscentrum en het Nationaal Comité 4 en 5 mei bestrijkt diverse terreinen. In september 2013 vond een regulier overleg met de directie van het NC plaats.

Het Indisch Herinneringscentrum nam deel aan *De Netwerk- en kennisuitwisselingsdag van het Nationaal Comité 4 en 5 mei*. Het programma bestond uit besprekingen van gehonoreerde projecten en brainstormsessies over mogelijke nieuwe projecten. Verder participeerde het Indisch Herinneringscentrum in de adviesgroep ingesteld voor de organisatie van de onderwijsconferentie *Leren van de Oorlog: Honderd lessen over de Tweede Wereldoorlog*. De conferentie is op 11 maart 2014 gehouden. Organisatoren waren de Vereniging van docenten in Geschiedenis en staatsinrich-

ting in Nederland (VGN) en het NC. Het Indisch Herinneringscentrum neemt tevens deel aan een adviesgroep om de website lesmateriaaloorlogenvrede.nl te verbeteren. Dit project is op initiatief van het NC gestart en wordt uitgevoerd door onderwijsadviesbureau APS.

STICHTING HERDENKING BIRMA-SIAM SPOORWEG EN PAKAN BAROE SPOORWEG: 70 JAAR BIRMA-SIAM SPOORWEG

In 2013 was het 70 jaar geleden dat de Birma-Siam spoorlijn gereed kwam. De spoorweg werd tussen september 1942 en december 1943 in 16 maanden tijd aangelegd, waarbij de Japanners op grote schaal gebruik maakten van dwangarbeid. Het Indisch Herinneringscentrum en Stichting Herdenking Birma-Siam Spoorweg en Pakan Baroe Spoorweg (SHBSS) werkten in 2013 in dit verband samen. Het resultaat was een pelgrimsreis, de documentaire *Spoor van 100.000 doden* (p. 9) en de conferentie *Lessen voor de Toekomst: 70 jaar Birma-Siam Spoorweg* (p. 12).

In het kader van de herdenking van 70 jaar Birma-Siam spoorweg vond een pelgrimsreis naar Thailand plaats. Een groep van ongeveer 45 geïnteresseerden, familieleden en veteranen vertrok op vrijdag 18 oktober 2013 naar Thailand voor een pelgrimage langs de restanten van de Birma-Siam spoorweg. De bezoeken aan onder meer kampen, begraafplaatsen, de Hell Fire Pass (waar rotsen uitgehakt werden om ruimte te maken voor de 'dodenspoorweg') en de verhalen die de deelnemers met elkaar deelden, maakten de reis tot een bijzondere ontmoeting met het verleden. De reis bleek, behalve aan de behoefte van de eerste generatie, bovendien tegemoet te komen aan de behoefte van de kinderen en kleinkinderen van de oorlogsgetroffenen.

Een professionele cameraploeg volgde de groep. Het resultaat was te zien op 12 december 2013 toen de documentaire van regisseur Twan Spierts zijn première beleefde tijdens de conferentie *Lessen voor de Toekomst: 70 jaar Birma-Siam Spoorweg*. De reissom voor de veteranen is deels gefinancierd door SHBSS zelf en deels door het vfonds.

De foto's, video's en verslagen die op de Facebookpagina van het Indisch Herinneringscentrum zijn geplaatst, trokken de aandacht van velen. Een verslag van de reis verscheen in de dagbladen *De Gelderlander*, *het Brabants Dagblad* en *het Eindhovens Dagblad*.

In de tentoonstelling *Sporen naar het front* besteedde het Spoorwegmuseum in Utrecht aandacht aan de Birma-Siam spoorweg en Pakan Baroe spoorweg. De expositie is georganiseerd in het kader van 300 jaar Vrede van Utrecht en laat zien welke invloed spoorwegen hadden op de manier van oorlog voeren en hoe de verschillende treinen werden ingezet bij gewapende conflicten. De tentoonstelling was te zien van 30 maart t/m 1 september 2013. De expositie toonde foto's die de Indische kunstenaar Raoul Kramer (1978) maakte tijdens zijn reis door Birma en Thailand. Hij fotografeerde de overblijfselen van de Birma-Siam spoorweg. Kramers opa werkte

als dwangarbeider aan de Birma-Siam spoorlijn. *Sporen naar het front* is is tot stand gekomen door een bijdrage van het vfonds.

HERINNERINGSCENTRA

Het Indisch Herinneringscentrum is een van de 4 nationale herinneringscentra waar de Tweede Wereldoorlog wordt herdacht en werkt samen met de 3 andere herinneringscentra; Kamp Westerbork, Nationaal Monument Kamp Vught en Nationaal Monument Kamp Amersfoort. Begin 2013 is het eindrapport *Samenwerken met resultaat? Onderzoek naar de mogelijkheden van samenwerking op bedrijfsvoering voor de 4 herinneringscentra* in Nederland besproken met het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Het ministerie voert de regie over het vervolgtraject. Op 1 februari bezochten, in het kader van de jaarlijkse excursie, de medewerkers en vrijwilligers van Kamp Amersfoort het Indisch Herinneringscentrum. Ze kregen o.a. een rondleiding door de publiekspresentatie *Het Verhaal van Indië*. Jaarlijks op en rond 21 maart organiseren de 4 herinneringscentra gezamenlijk een programma. Dit jaar stond het onderwerp repatriëring centraal. De bijeenkomst *Gedeeld verleden, gedeelde verhalen: de repatriëring uit Nederlands-Indië* trok 160 bezoekers (zie p. 11).

In het reguliere directeurenoverleg van de herinneringscentra is op verzoek van het Nationaal Comité 4 en 5 mei (NC) gesproken over hoe de herinneringscentra aandacht kunnen besteden aan de (ook Indische) gijzelaars in Haaren en in Sint-Michielsgestel. Het NC stelt hiervoor een budget ter beschikking. De herinneringscentra hebben voorgesteld om te bekijken of dit onderbelichte thema gekoppeld kan worden aan hun idee om een tv-serie *Plekken van terreur en vervolging in Nederland en Indonesië* te maken. Het NC laat een externe adviseur dit onderzoeken

Organisatie

4

STAF

Yvonne van Genugten (directeur)

Ed Korderijnk (officemanager en projectassistent)

Marlien de Kruijf (medewerker educatie & voorlichting)

Jessica Baro ((web) redacteur en projectmedewerker)

BESTUUR

Erry Stoové (voorzitter)

President van de International Social Security Association. Voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur van de Sociale Verzekeringsbank

Winnie Sorgdrager (plaatsvervangend voorzitter)

Lid van de Raad van State

Kees Neisingh (secretaris/penningmeester)

Generaal-majoor b.d.

Vaya Nijhof-Schippers (bestuurslid)

Interieurarchitect

Bing Go (bestuurslid)

Algemeen directeur van Go-Tan

Jan Willem Kelder (bestuurslid)

Lid Raad van Bestuur TNO

COMITÉ VAN AANBEVELING

Dick Berlijn, generaal b.d., oud-commandant der Strijdkrachten, senior Board Advisor Deloitte, voorzitter van 'de Maatschappij'

Bernard Bot, partner van Meines & Partners, oud-minister van Buitenlandse Zaken

Adriaan van Dis, schrijver

Andrée van Es, wethouder Werk, Inkomen en Participatie, Diversiteit en Integratie, Inburgering, Bestuurlijk Stelsel in Amsterdam (op moment van schrijven)

Carl Everaert, adviseur vreemdelingenzaken, oprichter van Everaert Advocaten

Kete Kervezee, voorzitter PO-raad (werkgeversvereniging voor het primair onderwijs)

Hans Wijers, voormalig voorzitter Raad van Bestuur Akzo & Nobel en oud-minister van Economische Zaken

Staat van baten en lasten over 2013

	Realisatie 2013	Begroting 2013	Realisatie 2012
	€	€	€
Baten			
Baten uit levering producten	7.276	0	6.681
Subsidiebatn	608.784	498.379	475.245
Giften	2.405	0	0
Totale baten	618.465	498.379	481.926
Lasten			
Inkoopwaarde geleverde producten	136.582	22.000	10.048
Afwaardering voorraad	11.798	0	14.262
Personeelskosten	241.971	252.359	210.155
Afschrijving materiële vaste activa	2.315	1.750	2.138
Overige lasten	196.457	222.270	241.616
Overdracht gebaargelden	0	0	627.549
Totale lasten	589.123	498.379	1.105.768
Resultaat voor financiële baten en lasten	29.342	0	(623.842)
Financiële baten en lasten			
Rentebaten	0	0	3.841
Totale financiële baten en lasten	0	0	3.841
Resultaat voor bestemming	29.342	0	(620.001)
Onttrekking bestemmingsreserve Gebaargelden inrichten IHC	0		(337.469)
Onttrekking bestemmingsreserve Gebaarlezingen	0		(290.080)
Onttrekking aan overige reserve	0		(33.093)
Dotatie aan egaliseringsreserve	0		33.093
Resultaat boekjaar	29.342		7.548
Resultaat na bestemming	0		0

